

“ น้ำส้มคว้นไม้กับการผลิตลำไยคุณภาพ ”

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

คุณชวลิต ศรีวิจิ์ ประธาน ศพก.อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) อำเภอทุ่งหัวช้าง เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรและเป็นสถานที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารวิชาการและบริการทางด้านการเกษตรในพื้นที่ นอกจากนี้ยังเป็นกลไกในการบูรณาการ การทำงานของหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฯและหน่วยงานภาคี ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ อำเภอทุ่งหัวช้างอีกด้วย

จุดเริ่มต้นและแรงบันดาลใจ

ประวัติความเป็นมา คุณชวลิต ศรีวิจิ์ ประธาน ศพก.อำเภอทุ่งหัวช้าง เล่าให้ฟังว่า “ตนเองเริ่มทำการเกษตรตั้งแต่สมัยยังหนุ่ม ปลูกทุกอย่างที่ขายได้ราคา” ทั้ง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พืชผัก นาข้าว ลำไย ใช้วิธีการลองผิดลองถูก แต่ช่วงนั้นราคาผลผลิตตกต่ำ จึงหันไปทำอาชีพรับเหมางาน

ก่อสร้างและมีช่องทางให้เล่นการเมืองท้องถิ่น แต่ด้วยเศรษฐกิจในช่วงนั้นทำให้ขาดทุนในงานรับเหมาและไม่ประสบความสำเร็จในการลงเล่นการเมืองท้องถิ่น จึงพลิกผันตัวเองกลับมาทำสวนลำไย เพราะเป็นงานที่ตนถนัดที่สุดเมื่อ ปี ๒๕๕๖ โดยคุณชวลิตเล่าต่อไปว่า เริ่มเข้ามาพื้นที่ปลูกลำไยที่มีสภาพดินเสื่อมโทรม เนื่องจากต้นลำไยแก่และขาดการดูแลเอาใจใส่ ตนจึงเริ่มศึกษาวิธีการฟื้นฟูและพัฒนาสวนลำไย ประกอบกับมีความรู้ด้านการเกษตร จึงทำการตัดแต่งกิ่งและลำต้นลำไย หรือเรียกว่า การทำสาว แล้วรอให้ใบลำไยแตกยอดออกมาใหม่ ทำการบำรุงต้นทั้งปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ชีววั ใช้เวลานานเป็นปีกว่าลำไยจะกลับมาสมบูรณ์อีกครั้ง หลังจากนั้นได้มีโอกาสไปศึกษาการใช้ น้ำส้มคว้นไม้ ซึ่งเป็นผลผลิตจากธรรมชาติและปลอดภัยกว่าการใช้สารเคมี ทั้งในคนและในพืช และใช้ภายในสวนจนถึงปัจจุบัน” คุณชวลิตกล่าว

ข้อมูลพื้นฐานของศพก.ทุ่งหัวช้าง ตั้งอยู่ที่ ๓๗ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน บนเนื้อที่ ๑๕ ไร่ มีลำไยทั้งสิ้น ๒๗๐ ต้น สภาพภูมิประเทศ สภาพเป็นที่ลาดเชิงเขา ดินร่วนปนทราย เนื้อดินเป็นสีน้ำตาลเข้ม มีความอุดมสมบูรณ์ดีมาก

การดำเนินงานของ ศพก.ทุ่งหัวช้าง

“เทคนิคการตัดแต่งกิ่งลำไยและช่อดอก ทำให้ผลผลิตลำไยได้คุณภาพ” คุณชวลิต เกรินมาอย่างน่าสนใจและเล่าว่า “ใน ๑ ต้น จะตัดแต่งให้เหลือกิ่งหลักไม่เกิน ๖ กิ่ง วิธีการตัดจะตัดกิ่งให้เรียบขนานกับพื้น (ไม่ตัดเฉียง)

ส่วนการตัดแต่งช่อดอก จะเลือกตัดช่อเว้นช่อ เพื่อให้ผลผลิตมีขนาดใหญ่ เน้นลำไยคุณภาพ

โดยการตัดแต่งกิ่งลำไยแบบนี้มีประโยชน์ในด้านการลดต้นทุนในการใช้ไม้ค้ำยัน

กิ่งและต้นลำไย ซึ่งปีหนึ่งประหยัดเงินนับหมื่นบาท เช่น ไม้ค้ำลำไยเล่มละ ๑๐ บาท ๑ ต้นลำไย ใช้ ๕ เล่มเท่ากับ ๕๐ บาท แล้วทั้งสิ้นมี ๒๗๐ ต้นลำไย คุณต้นละ ๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๓,๕๐๐ บาท ต้นเดียวเก็บเกี่ยวง่าย สามารถใช้ไม้พาดระหว่างกิ่ง เพื่อเป็นฐานในการปักเก็บเกี่ยวผลผลิต การพ่นสารเคมีทั่วถึง สามารถควบคุมโรคและแมลงได้ง่าย ลดการใช้สารเคมี นำใบลำไยจากการตัดแต่งไปทำปุ๋ยหมัก และคลุมโคนต้นเพื่อรักษาความชื้น ลดการใช้น้ำ กิ่งขนาดใหญ่ นำไปเผาถ่านปลอดสารพิษและผลิตน้ำส้มควันไม้ เพื่อใช้ไล่แมลงศัตรูพืชในสวน

การทำปุ๋ยหมักใต้ต้นลำไย ? คุณชวลิต กล่าวว่า “วิธีการในการผลิตปุ๋ยหมักใต้ต้นลำไย โดยใช้ใบลำไยที่เกิดจากการตัดแต่งกิ่งบนต้นนั้น ทำให้ประหยัดค่าแรงงานการขนไปทำลาย ลดปัญหาการเผาและมลพิษ นอกจากนี้ยังเพิ่มความชุ่มชื้นให้โคนต้นลำไยประหยัดการให้น้ำและปุ๋ย โดย

๑. ตัดกิ่งลำไยให้โปร่ง วางกิ่งลำไยเป็นชั้นๆ รอบต้นลำไย
๒. กวาดใบลำไยมากองต่อจากกิ่ง แล้วทำสลับชั้นไปเรื่อยๆ
๓. โรย ปุ๋ย คอก ปุ๋ย เคมี สูตร ๒๕-๗-๗ อัตราส่วน ๑:๑ รองทรงฟุ่ม ประมาณ ๑-๒ กิโลกรัมต่อต้น
๔. ราดด้วยซุเปอร์ พด. ๑ ให้ชุ่ม
๕. รดน้ำให้ชุ่มทุกๆ ๗-๑๐ วัน ประมาณ ๖-๘ เดือน กิ่งและใบลำไยจะย่อยสลาย”

เตาเผาถ่านและน้ำส้มควันไม้ ? คุณชวลิต พูดถึงการเผาถ่านไม้ลำไย ซึ่งเป็นการแปรรูปวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ไม่ให้เสียเปล่า โดยจะทำการตัดกิ่งเป็นท่อนๆ ยาวประมาณ ๑ ศอก แล้วเรียงลงในเตาเผาถ่าน ใส้ไม้ที่มีขนาดใหญ่ลงไปก่อนแล้วไล่ขนาดขึ้นมาเรื่อยๆ แล้วปิดฝาไว้ ใช้ระดับไฟแรง กลาง อ่อน จนกว่าจะ

เผาเสร็จทั้งกระบวนการ สังเกตจากควันที่ลอยออกจากปล่องระบายควัน ว่าเป็นควันขาวและมีน้อย ใช้เวลาประมาณ ๓-๕ วัน จะได้ถ่านไม้ลำไยคุณภาพดี ติดไฟนาน ควันน้อย นอกจากนี้จะได้ถ่านแล้วยังได้ By Product ที่สำคัญอีกอย่างคือ น้ำส้มควันไม้ สำหรับไล่แมลงในสวน อัตราส่วน ๓๐๐-๔๐๐ ซีซี ต่อน้ำ ๒๐๐ ลิตร ฉีดพ่นทางใบ

“ น้ำส้มควันไม้ไล่แมลงได้ดีจริง ” คืออะไร?

น้ำส้มควันไม้ คือ ผลผลิตที่ได้จากกระบวนการเผาถ่าน มีลักษณะเหลวสีน้ำตาลแดงหรือสีเหลืองอมน้ำตาล ได้จากการควบแน่นของควันไฟที่เกิดจากการเผาถ่านในช่วงที่ไม้กำลังกลายเป็นถ่าน อุณหภูมิเผา ๓๐๐ - ๔๐๐ องศาเซลเซียส น้ำส้มควันไม้ มีสารประกอบต่าง ๆ มากกว่า ๒๐๐ ชนิด ซึ่งได้จากการสลายตัวของไม้ด้วยความร้อนเกิดเป็นสารประกอบใหม่หลายชนิด เช่น กรดอินทรีย์และแอลกอฮอล์ชนิดต่าง ๆ ได้จากการสลายตัวของเฮมิเซลลูโลสและเซลลูโลส ส่วนฟีนอลได้จากการสลายตัวของลิกนิน น้ำส้มควันไม้ มีสารประกอบที่สำคัญได้แก่ น้ำ ประมาณ ๘๕% กรดอินทรีย์ ประมาณ ๓% และสารอินทรีย์อื่น ๆ อีกประมาณ ๑๒ % มีค่าความเป็นกรด (pH) ประมาณ ๓ ความถ่วงจำเพาะประมาณ ๑.๐๑๒ - ๑.๐๒๔

แล้วน้ำส้มควันไม้ใช้กับลำไยได้อย่างไร ?

๑. น้ำส้มควันไม้ ๑๐๐% ใช้ทำน้ำหมักชีวภาพคุณภาพสูง โดยใช้ น้ำส้มควันไม้ ๒ ลิตร หมักรวมกับโปรตีนต่างๆ ๑ กก. เช่น หอยเชอร์รี่บดเศษปลา เศษเนื้อ หรือกากถั่วเหลือง หมักนาน ๑ เดือน จากนั้นให้กรองเอากากออก ใช้ น้ำหมัก ๑ ลิตร ผสมน้ำ ๒๐๐ ลิตร ฉีดพ่นพืชทุกๆ ๗-๑๐ วัน

๒. น้ำส้มควันไม้ ๑ ลิตร ผสมน้ำ ๒๐ ลิตร ใช้ฉีดพ่นลงดิน เพื่อฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ไส้เดือนฝอยและแมลงในดิน แต่ควรทำและทิ้งไว้ก่อนการเพาะปลูกอย่างน้อย ๑๐ วัน

๓. น้ำส้มควันไม้ ๑ ลิตร ผสมน้ำ ๕๐ ลิตร ใช้ฉีดพ่นลงดิน เพื่อฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ที่เข้าทำลายพืชแล้ว

๔. น้ำส้มควันไม้ ๑ ลิตร ผสมน้ำ ๑๐๐ ลิตร ใช้ราดโคนต้นไม้ เพื่อรักษาโรครา และโรครากเน่า

๕. น้ำส้มควันไม้ ๑ ลิตร ผสมน้ำ ๒๐๐ ลิตร
 ความเข้มข้นระดับนี้สามารถใช้ประโยชน์หลากหลาย เช่น ฉีดพ่นใบพืชและพื้นดินรอบๆ ต้นพืชทุกๆ ๑๕ วัน เพื่อขับไล่แมลงและส่งเสริมการเจริญเติบโตของพืชฉีดพ่นกองปุ๋ยหมักเพื่อช่วยเพิ่มปริมาณจุลินทรีย์ ที่ช่วยย่อยกองปุ๋ยหมักให้ได้ประสิทธิภาพดีและรวดเร็วยิ่งขึ้นใช้หมักร่วมกับ สะเดา หรือตะไคร้หอม เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการขับไล่แมลงและป้องกันโรค

๖. น้ำส้มควันไม้ ๑ ลิตร ผสมน้ำ ๕๐๐ ลิตร ฉีดพ่นผลอ่อนของพืชหลังจากติดผลแล้ว ๑๕ วัน เพื่อช่วยขยายให้ผลโตขึ้นและฉีดก่อนเก็บเกี่ยว ๒๐ วัน เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำตาลในผลไม้

๗. น้ำส้มควันไม้ ๑ ลิตร ผสมน้ำ ๑๐๐๐ ลิตร ใช้ผสมสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชแทนการใช้สารจับใบ ช่วยลดปริมาณการใช้สารเคมีจากปกติ ๕๐ % เนื่องจากสารเคมีสามารถออกฤทธิ์ได้ดีในสารละลายที่เป็นกรดอ่อนๆ

สูตรปุ๋ยที่ต้องการผสม	จำนวนที่ต้องการผสม (กิโลกรัม)	แม่ปุ๋ยใช้ผสม (กิโลกรัม)				
		46-0-0	18-46-0	0-0-60	21-0-0 (ร้อยละ 5)	ฟอสเฟอรัส
		แม่ปุ๋ยแคว	แม่ปุ๋ยเรีย	แม่ปุ๋ยมอฟ	แอมโมเนียมซัลเฟต	สารตัวเติม
15-15-15	50	9	17	13	2.5	8.5
	100	18	33	25	5	19
	1000	176	326	250	50	198
16-16-8	50	10	18	7	2.5	12.5
	100	19	35	14	5	27
	1000	189	348	134	50	279
16-20-0	50	8	22	0	2.5	17.5
	100	16	44	0	5	35
	1000	155	435	0	50	360
18-8-8	50	15	9	7	2.5	16.5
	100	30	18	14	5	33
	1000	301	174	134	50	341
13-13-21	50	8	15	18	2.5	6.5
	100	15	29	35	5	16
	1000	150	283	350	50	167
25-7-7	50	23	8	6	2.5	10.5
	100	47	16	12	5	20
	1000	462	153	117	50	218
16-16-16	50	10	18	14	2.5	5.5
	100	19	35	27	5	14
	1000	189	348	267	50	146
35-5-0	50	35	6	0	2.5	6.5
	100	70	11	0	5	14
	1000	696	109	0	50	145
21-3-3	50	21	4	3	2.5	19.5
	100	41	7	5	5	42
	1000	409	66	50	50	425

“การลดต้นทุนโดยผสมปุ๋ยใช้เองตามสูตร”

“ปุ๋ยที่ใช้ภายในสวนเป็นหลัก คือ สูตร ๒๕-๗-๗ , ๑๕-๑๕-๑๕ , ๑๓-๑๓-๒๑ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลำไยทุกช่วง ดังนั้นเพื่อเป็นการลดรายจ่ายเรื่องปุ๋ย ตนเองจะซื้อแม่ปุ๋ย N-P-K ไว้แล้วหากจะใช้สูตรใดก็จะผสมตามตารางที่แนบมานี้” คุณชวลิตกล่าว

“อะไรคือความสำเร็จของ ศพก.ทุ่งหัวช้าง” คุณชวลิต กล่าวว่า “การที่สามารถจำหน่ายลำไยได้สูงกว่าท้องตลาดถึง ๑๑ บาทต่อกิโลกรัม โดยการทำบันทึกข้อตกลงซื้อขายลำไยกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง อบแห้ง บ้านสันป่าเหียง ลำไยที่ผลิตภายในสวนจะถูกนำไปแปรรูปเป็นลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง GI และนี่ชี้ให้เห็นว่า

การตัดแต่งกิ่ง การตัดช่อผล การดูแล ใส่ใจ การใส่ปุ๋ยและปุ๋ยหมัก การดูแลเรื่องน้ำ การดูแลผลผลิตทั้งเรื่องสีผิว ขนาดผล คุณภาพ การทำลำไย GAP และ GI การลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดโรคแมลง

ทั้งหมดเป็นผลทำให้ผมขายได้ในราคาที่ดีกว่า และผมบอกต่อ เผยแพร่ความรู้ไปยังเกษตรกรในพื้นที่ ถึงวิธีการ
กระบวนการ เรื่องการผลิต การตลาด “เพื่อให้เกษตรกรเหล่านั้นมีรายได้เพิ่มขึ้นผมครับ”

การสรุปความรู้ที่ได้รับจากบทเรียน

๑. ขุมความรู้ (Knowledge Assets) คือ ปัจจัยที่ทำให้การทำงานนั้นประสบความสำเร็จ

๑. การฝึกปฏิบัติ ลงมือทำ การลงมือทำงานเอง ทำให้เราสามารถเก็บรายละเอียดเล็กน้อยของงานได้ ทำให้โอกาสในการผิดพลาดมีน้อยกว่าและแก้ปัญหาได้ทันท่วงที
๒. ประสบการณ์การทำสวน ประสบการณ์จะช่วยให้สามารถพลิกแพลง ประยุกต์ใช้ ความรู้กับงานได้ดี
๓. การวางแผนการผลิตและควบคุมคุณภาพ ในสวนจะแบ่งผลิตทั้งในและนอกฤดูเป็นรุ่นจะวางแผนการตลาดไว้แต่ละช่วงเทศกาล เช่น ตรุษจีน กินเจ ไหว้พระจันทร์ ปีใหม่ ซึ่งเป็นช่วงที่ลำไยได้ราคาดีที่สุดและความต้องการของตลาดมากที่สุด
๔. การตลาด การเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำไยเนื้อสีทอง บ้านป่าเหียง ซึ่งจะรับซื้อลำไยภายใน ศพก.ทุ่งหัวช้างไปอบแห้งเป็นลำไยเนื้อสีทอง แล้วทำให้ได้ราคาดีกว่าท้องตลาดถึง ๑๑ บาท
๕. ความขยัน สม่ำเสมอ ทุกวันจะมีแผนการทำงานภายใน ศพก. ว่าลำไยบริเวณใด ต้องใส่ปุ๋ย ส่วนไหนต้องใส่น้ำ ส่วนใดมีโรคแมลงเข้าทำลาย หากปล่อยปะละเลย อาจจะทำให้ผลผลิตถูกแมลงเข้าทำลายได้

๒. แก่นความรู้ (Core Competence) คือ สมรรถนะหลักที่ทำให้การทำงานประสบความสำเร็จซึ่งมาจากขุมความรู้

๑. การลงมือทำ
๒. ประสบการณ์
๓. การวางแผนการผลิตและควบคุมคุณภาพ
๔. การตลาด

๓. กลยุทธ์ที่ใช้ในการแก้ปัญหา (Tactics)

๓.๑ กลยุทธ์ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา

การบริหารจัดการภายในสวนที่ดี หากเกิดปัญหาจะสามารถทราบถึงต้นเหตุได้และการแก้ปัญหาจะสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและตรงตามปัญหาที่เกิด

๓.๒ กฎระเบียบ/แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน (Theory)

ความซื่อสัตย์ ความซื่อตรง และความจริงจังในการทำงาน

รายชื่อผู้ร่วมถอดบทเรียน

๑. ดร.ประหยัด	มะโนพะเส้า	หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ
๒. นายมนตรี	ทองงาม	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๓. นายมานิตย์	ธรรมไชย	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๔. นางสาวเริงขวัญ	สุริยะปิ่น	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๕. นางสาวสุพัตรา	สุนันทา	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๖. นางสาวสุดธิดา	หาญฤทธิ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๗. นางสาวทิพย์สุคนธ์	แก้วกัญญา	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร